

6 - 1969

Premiere

tidsskrift for TEATRET DEN NATIONALE SCENE

peer gynt

Premiere

Tidsskrift for TEATRET – DEN NATIONALE SCENE

Ansvarlig utgiver: KNUT THOMASSEN
Redaktør: SVEN HENNING
Redaksjonssekretær: ERIK ENGBRETSSEN
Grafisk formgivning: JOHAN KIPPENBROECK
Trykk: A.S JOHN GRIEG, BERGEN
Fotos: SCHÖNFELDER

Abonnement for teaterabonnenter kr. 12.50 pr. år.

Andre: kr. 15.—. Løssalg kr. 2.—/2.50.

Annonsepris kr. 5000,— pr. helside pr. år.

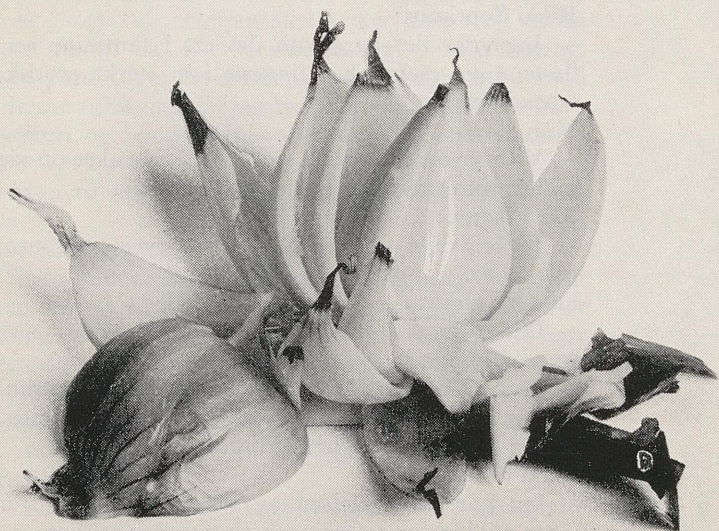
Utgis 10 ganger pr. år av Den Nationale Scene, Bergen.

Redaksjonens adresse: Postboks 65, 5001 Bergen.

Redaksjonen vil gjerne takke følgende for velvillig assistanse:

Bergens Teatermuseum
Universitetsbiblioteket, Bergen
Universitetsbiblioteket, Teatersamlingen, Oslo
Gösta Hammarlund
H. Aschehoug & Co.
Gyldendal Norsk Forlag

109 161492

«Peer Gynt» anno 1969

— Denne «Peer Gynt»-forestillingen skal jo bli så . . .
Finn Kvalem:

— Jeg mener det er prinsipielt helt forkastelig av en instruktør å uttale seg om den forestilling han skal lage på forhånd. Det er selvsagt den ferdige forestilling som skal vise hva han mener — ikke en masse mer eller mindre intelligente uttalelser på forhånd.

— Men denne forestillingen skal jo bli så ung?

Finn Kvalem:

— Hvorfor ikke? Hvorfor Anne Gullestad? Hvorfor Jon Eikemo? Tenk på når Peer og Solveig møtes igjen. Hvorfor kan de ikke da ha et liv foran seg?

Dette dreier seg jo om mennesker som er kommet sosialt ut å kjøre — de dør av slit og vanskjebne — ikke av alderdom. Forholdet mellom mor og sønn blir forresten annerledes når vi har med unge mennesker å gjøre.

— En moderne og tidsmessig forestilling skal det jo bli?

Finn Kvalem:

— Jeg vet ikke det. Moderne — vel . . . Det interesserer meg ikke. Vi prøver jo å finne frem til funksjonelle og praktiske løsninger slik at vi slipper stopp i skiftene.

— Det har vært antydnet at koreografien skal bli sterk, Rikki Septimus?

Rikki Septimus:

— Jeg viser det bare som det er. I fantasien ser de fleste unge mennesker tingene i et sterkt erotisk og sensuelt skjær.

Finn Kvalem:

— Vi bryr oss ikke om å sjokkere. Vi bruker de virkemidler som samtiden fortjener og forstår.

Jon Eikemo:

— Jeg er slått — nesten sjokkert over hvor erotisk stykket er.

Finn Kvalem:

— Det er jo et stykke om kjærlighet — blant annet. Anne Gullestad:

— Peer er en mann som ikke gir seg hen uten mulighet for retrett. Når det gjelder kjærlighetsliv synes jeg han er en ordentlig gjerrigknark.

Rikki Septimus:

— Jeg har ikke følelsen av at vi lager noe sterkt. Ibsen stikker forresten ingen ting under plysjen.

Fra venstre: Jon Eikemo, Rikki Septimus, Anne Gullestad og Arne Nordheim.

Anne Gullestad:

— Nei, tenk på de tre seterjentene som kommer inn og skriker etter troll — det er sterkt det. Det er vel ikke snakk om å lage det sterkt eller ikke sterkt. Ærlighet er ordet. Ibsen er ærlig. Da må vi etter fattig evne være ærlige for å kunne yte ham rettferdighet. Rikki Septimus:

— Hvis du sjokkerer noen, så skal det sjokkere *fordi* det er ærlig. Når seterjentene skriker etter troll er det gutter de vil ha. Gutter som kan gi dem utløsning. De er vanvittige. De skriker etter hva som helst for å få denne utløsningen. Jeg har vært på besøk hos Finn i Seljord og har hørt historier om hva som skjer på fjellet her i Norge.

— Men til utgangspunktet da — hvorfor en så ung Peer?

Finn Kvalem:

— Behøver man blindt forse seg på alderen? Men når dette først er brakt på bane — se på unge mennesker generelt i dag. Mange sitter jo i ledende stillinger mens de ennå befinner seg i 20-årene. Husk at Olav den Hellige var 12 år da han beleiret Stockholm. Gjennomsnittsalderen hos Eidsvollsmennene var nede i 27 år.

Jon Eikemo:

— Onassis var jo også bare unggutten da han tjente sin første million.

Finn Kvalem:

— Vi arbeider her og nå. Hvis jeg f.eks. skulle få sjansen til å sette opp stykket en annen gang, ble det sikkert annerledes.

Anne Gullestad:

— Men boka forandrer seg ikke. Den vil alltid stå akkurat slik den er i bokhylla.

— Ja, boka akkurat slik den er — sier du. Men for denne forestillingen er det jo foretatt en masse strykninger.

Anne Gullestad:

— Selvfølgelig. Men verket som sådan er tilgjengelig for alle. Enten de går på teater eller ikke.

Finn Kvalem:

— Når det gjelder strykninger, så håper jeg da inderlig at vi ikke har tatt ut vesentligheter, at summen av stykket er den samme. Stryker man ingenting risikerer man forresten at folk besvimer før Solveig kommer inn til slutt.

Jon Eikemo:

— Det kunne kanskje være artig en gang. Lage en heldags forestilling på 7 timer med Griegs musikk — pause med stor og god middag og det hele.

Finn Kvalem:

— Det er nok et faktum at publikum ikke lenger er så tålmodig som før.

— Hvorfor denne moderne musikken til Peer Gynt, Arne Nordheim?

Arne Nordheim:

— Musikken er *ikke* moderne. Alle elementer er tatt fra norsk folkemusikk. Man vil kunne høre at jeg har tatt både hardingfele, fløyte, og langeleik og behandlet det hele. Klokkeringingen er også et fremtredende element.

— Muligens vil ikke *du* betrakte denne musikken som moderne — men likevel ...?

Arne Nordheim:

— Moderne — hva er nå det da? Ikke vet jeg. Jeg mener nå at denne måten å lage teatermusikk på funksjonerer riktigere enn et orkester langt der nede i «grava». Jeg har nemlig ikke så mye tro på den formen. Hos meg vil man kunne høre folkemusikken langt borte — og den elektroniske musikken tror jeg vil virke akustisk riktig i rommet. Jeg tror det vil være en fordel for publikum å kunne høre musikken komme fra mange forskjellige steder. Men radikalt er det jeg lager ikke — absolutt ikke.

FINN KVALEM har satt i scene i Bergen før: «Honningfuglen og leoparden» for Festspillene i 1966. Og han kom meget gjerne tilbake hit.

Finn Kvaalem kom til i Seljord i Telemark i 1934, gikk i det første kullet på Statens Teaterskole 1953–56 og kom så til Det Norske Teatret, hvor han siden har holdt hus. Det er blitt en rekke fine prestasjoner i løpet av denne tiden: Hippolytos i Racines «Fedra», Oswald i «Gengangere» og Arthur i Mrozek's «Tango», er bare noen av dem.

Etter hvert er Finn Kvaalem blitt mer og mer opptatt av regi. Han har to ganger vært assistent for Peter Palitzsch ved hans Brecht-oppsetninger på Det Norske Teatret, to ganger for Rikki Septimus, og han har i den senere tiden levert flere fine selvstendige regiarbeider: Weskers «Røter», Saunders' «Som ein ange av blommar» og Pinters «Fødselsdagsselskapet». Finn Kvaalem er for tiden fast ansatt på Nationalteatret, og har i lengre tid vært lærer på Statens Teaterskole. Han er også representert blant bidragsyterne i Kjell Bækkelunds antologi «Kunst eller kaos?» på Gyldendal, hvor han har skrevet et meget leseverdige essay om moderne teater.

VIRAN WALLSTRÖM kjenner kveldens iscenesetter gjennom mange års nært samarbeid på Det Norske Teatret. Det er ingen ringe ting at Viran Wallström gjester Bergen og knyttes til arbeidet med en forestilling. Hun er etter hvert blitt et begrep innen talepedagogikken og et kjent teaternavn. Hun sitter inne med en enorm viten om språkets klang, om replikkbehandling og skuespillerens forhold til sitt materiale — ordet. Hun har i tidens løp hjulpet utallige norske skuespillere og i sitt arbeid særlig ved Det Norske Teatret har hun satt sitt umiskjennelige preg på en rekke forestillinger.

ARNE NORDHEIM er på mange måter den mest avanserte av yngre norske komponister i dag. Han er også en av de få som har etablert seg på det internasjonale plan.

Arne Nordheim hadde sitt gjennombrudd som komponist i 1959 med «Aftonland», en sangsyklus til dikt av Pär Lagerkvist for sopran og kammerensemble. I 1961 fikk han Festspillprisen og bestilling på et orkesterverk til Festspillene året etter. Dette resulterte i «Canzona per orchestra», som ga ham internasjonal berømmelse ved ISCM i Amsterdam i 1963. Hans beste verk til dato er vel «Epitaffio» fra 1964 for orkester og lydbånd, et verk skrevet på bestilling fra Sveriges Radio. Ellers har han produsert musikk for scene, radio og fjernsyn, blant annet «Katharsis», «Kimaere», «Favola» og musikken til «Brand» på Den Nationale Scene i forrige sesong.

RIKKI SEPTIMUS er etter hvert blitt både skuespiller, danser, instruktør og koreograf. Han er født i Sør-Afrika, fikk sin trening som danser i London og har for tiden Danmark, Finland og Norge som sitt arbeidsområde.

Rikki Septimus har vært en medvirkende årsak til det man kunne kalle de senere års musical-feber her i landet. Dette har han i første rekke blitt gjennom sine stadige besøk på Det Norske Teatret, hvor han blant annet instruerte, koreograferte og spilte i «West Side Story» og «The King and I». Mange vil også ha stiftet bekjentskap med ham som regiansvarlig for turnéforestillingen «Vi to! Vi to!» med Sølvi Wang og Lasse Kolstad. Han har nettopp lagt bak seg et gjestespill i Helsinki i «The King and I».

mer alle Instrumenter blinged
 præcis og dant'rig. Skal
 det have sin særlige lyd for
 Clarinetten, og jeg foreslår at
 den spille således:

med ender 6d, indleder den mellem
 ste Tone: Flaccato. I hvert
 færd lod det heri. Forly over
 17tes således og ikke
 således som her står i
 Partituren. Det ville blive for
 tungt. (17-18.) Her må
 Programmet spille ind i første
 Akcenter.

(17-19) Denne Sang må ved
 kommende Kuepillerinde spille
 det Bedste ud af de her
 Karakteriserer Solen. By
 her, som er i et svært
 Billedt utrukt. Partituren
 at heri Kuepillerinden ikke
 Skulle kunne utfare det myn-
 nende Skyer, kan en Solklare

over tage det af Solen spinde,
 så længe det varer. Men for
 denne Del er jeg ganske best
 kommet, fordi jeg mest for
 det ikke gør an, at den
 spinder blot 1/4 Takt, dernest
 fordi det ikke lyde i Sangen
 karakteret og endelig fordi
 hele den g'endommelige kør
 mig gør i Taktten. De
 må derfor indly indvillige
 det Mynde med Kuepiller-
 ten. Det er jo teknisk
 ikke svært og kan synges
 roligt. I Allegretto her
 af desuden foretaget vil det
 de Branding som ~~ikke~~
 den Sangen i sidste Prosa.
 Det står nemlig flygtigt i
 Allegretto. 13-17 Takt, således

Sang

Klaverstykket

ikke

Edvard Griegs notater til dirigenten Hennem foran uroppførelsen
 av «Peer Gynt» på Christiania Theater 24. februar 1876.

Grieg — eller ikke ...

Den kjente danske kritikeren Frederik Schyberg skrev i Politiken i 1944 en anmeldelse av «Peer Gynt» på Det Kongelige Theater i København, hvor han kommer inn på Griegs musikk til stykket.

Forestillingen, som er smuk og stor og lang, tjener Teatret til Ære, og Svend Gade og Mogens Wieth til Glorifikation. Den vil blive set af mange og set med Glæde. Den fortjener også at ses, for alt hvad den byder paa af godt og de mangfoldige Kræfter, som rører sig i den. Og dog er der noget galt ved den. Det gale ved den er, at den i Hovedtrækkene er *sentimental*. Og Henrik Ibsens Digt er i sin inderste Kerne noget andet, noget modsat, noget farligere og vældigere. Ibsen vidste selv, at hans Værk en Dag vilde blive regnet for Poesi, stor Poesi, Men han havde næppe regnet med, at hans sviende Satire over Peer Gynt ligefrem en dag skulde ende med at blive *populær*.

Eller maaske han anede det, den Dag han hørte Griegs Musik — og ikke syntes om den.

Der er ikke Tvivl om, at Griegs Musik har Hovedæren for «Peer Gynt»s Popularitet. Der er heller ingen Tvivl om, at netop Musiken bidrager til at fortegne Værket og gøre det «Smukt». Griegs Musik gør «Peer Gynt» romantisk — «Peer Gynt» som er et antiromantisk Værk! Det Kgl. opfører Henrik Ibsens dramatiske Digt efter Musikken snarere end efter Meningen. Det er undskyldeligt, og det vil tiltale et stort Publikum, som elsker den Musik — og elsker den Kaabe af «Stemming», som ved dens Hjælp kastes over Ibsens haarde og beske Skildring af Løgneren, Egoisten og Selvbedrageren Peer, Manden som aldrig tager et Ansvar, Manden som altid gaar udenom, Manden, der fortaber sig i Illusioner og til sidst selv ender som en Illusion, et skrællet Løg uden Kerne — alene levende i en Kvindes Illusion, *den* Kvinde, som saa alt i ham, skønt han svigtede hende, af Fejghed, gennem fyrretyve Aar!

... Hos Mogens Wieth fik vi mere Ordene end Virkeligheden. Da Peer flygtede fra Solveig og lader hende

sidde i Hytten, fordi han ikke tør tage sit Ansvar med hende, *kunde* man tro, at det var af Ædelhed, Peer drog bort. Og «Aases Død», som han spillede saa smukt, spillede han forkert. Peer kommer jo ikke til sin Mor, fordi hun skal dø, men fordi han er flygtet fra Solveig. Han er ærgerlig over at opdage, at Aase maaske skal dø. Det passer ham ikke, ja, det fornærmer ham snarest. Han vil tale om noget andet, han vil flygte ogsaa fra *den* Virkelighed (prøv at glemme Griegs Musik og læs Teksten, som den staar), han vil gøgle sig bort fra Dødens Virkelighed, hans Slædetur til Soria-Moria-Slottet er endnu en Gang Flugten fra den bitre Sandhed og ud i Eventyret. Peer i Mor Aases Stue er de to store Fantasters sidste Møde — med bitter Udgang, fordi den ene af dem pludselig havner dér, hvor *ingen* Ord og *ingen* Løgne mere gælder. Scenen er fra Ibsens Haand ganske simpelt sublim. Griegs Musik har sin Andel i, at den oftest paa Scenen bliver sentimental. Mogens Wieth spillede «Aases Død» efter Musiken, ikke efter Ordene. Det var undskyldeligt, det var smukt og vil blive populært — men er forkert.

... Forestillingen er for lang. En «Peer Gynt»-Opførelse vil *altid*, det er en Naturlov for Opførelsen af Læsedramaer, være for lang. Men ogsaa her har Griegs Musik et Ansvar.

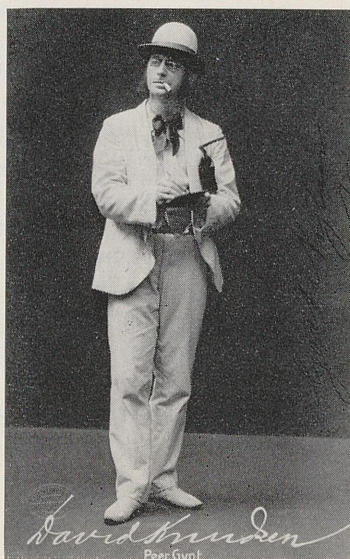
Det kgl. Kapel under Hye-Knudsen spillede naturligvis denne fremragende Stemningsmusik uforbederlig smukt, men man er *træt* af den Musik, ikke blot fordi man kender den indtil Besvimelse godt, men ogsaa fordi den, og ikke blot ved sit Tempo, straks og fra Starten lammer Ens Fantasi ved at reducere til sentimental Kliché, hva der rigtigt udformet paa Scenen kunde virke overrumplende og foruroligende, ja skræmmende nyt. Vildskaben og Viddet mangler i denne Musik. Jeg tror — ja jeg er sikker paa — at der en Dag maa skrives en ny, skønt jeg naturligvis nødigt vilde være den, der gjorde det. Griegs Musik er Koncertmusik, ikke Teatermusik, og der er *alt* for meget af den.

Det står å lese i Professor Strømme Svendsens oversikt over Den Nationale Scenes repertoar 1876 – 1964 at «Peer Gynt» desidert er et av de hyppigst oppførte skuespill her i Bergen, med hittil 204 oppførelser. Av norske er det bare «Jan Herwitz» og «Jeppe på Bierget» som er blitt spilt flere ganger.

Vi bringer her noen bilder fra de tidligste «Peer Gynt»-forestillingerene i Bergen.

Øverst: Henrik Klausen som Peer med seterjentene i den første (ufullstendig, riktignok) «Peer Gynt» i Bergen, i 1896.

Nederst: David Knudsen som Peer i den første fullstendige forestilling på Den Nationale Scene, i 1903.

*Anne Gullestad
som Mor Aase
og Live Hov
som Solveig.*

*Anne Semmingsen
som Den Grønn-
kledde.*

Jon Eikemo som Peer og Hege Rohde som seterjente.

Peer og Den Grønkledde.

nye ansikter

LIVE HOV - Solveig

Rykende fersk fra Statens Teaterskole i år. Før dette tilbrakte hun et år ved Teaterskolens operaklasse. Under praksisåret på Teaterskolen holdt hun til ved Nationalteatret og Fjernsynteatret. Enkelte blant publikum vil sikkert ha lagt merke til henne som Pauline i «Det lykkelige valg» på skjermen.

Som man vil forstå synger Live mer enn alminnelig bra. Hun skal til og med synge inn viser på plate snart. Ikke Solveigs sang, men likevel...

SIDSEL RYEN - Ingrid

har vært på Det Norske Teatret i 3 år, hvor hun blant annet spilte Maria i «West Side Story». Senere har hun vært innom Oslo Nye Teater, og rakk der blant annet å gjøre Clea i «Black Comedy». Hun har lenge sunget med Marit Isene. Resultatene vil vi få høre i «Den glade enke» om ikke lenge. Sidsel har jo tatt mål av seg til å bedåre oss som Hanna Glavari i vår neste forestilling. Og det skulle ikke bli så vanskelig.

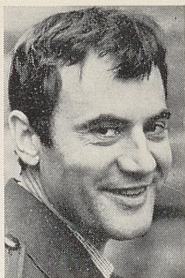
ANNE SEMMINGSEN - Den grønnkledde

har etter Teaterskolen vært i Polen med polsk statsstipendium, først 9 måneder for å studere pantomime hos Henryk Tomaszewski og senere 6 måneder ved Jerzy Grotowskis teaterlaboratorium.

Det siste året har hun vært ved Odin-teatret i Holstebro i Danmark.

PETER BREDAL - Kjøgemesteren/Båtsmannen

Startet med 4 år ved Rogaland, hvor han blant annet gjorde Leander i «Den stundesløse». Senere har han vært 2 år ved Riksteatret, hvor han for kort tid siden gjorde en fin prestasjon som Biff i «En handelsreisendes død».

JON EIKEMO - Peer Gynt

Mange vil allerede kjenne ham fra TV-skjermen hvor han blant annet har gjort Soldaten i «Gisselet» av Brendan Behan. Dessuten er han hjemvendt bergenser. Før TV-teatret var han i 3 år ved Riksteatret, og i de siste 3 årene har han vært ved Det Norske Teatret og Nationaltheatret, hvor han for ganske kort tid siden har hatt stor suksess som Orson i pop-musicalen «Din egen vri».

JOHAN SVERRE - Knappestøperen

feirer i disse dager sitt 20-års jubileum som skuespiller. 7 av disse årene tilbrakte han ved Nationaltheatret og hele 9 ved Riksteatret, hvor han blant annet har gjort Iago i «Othello». I 1963 fikk han forøvrig Gudbrandsdalsprisen for sin Georg Enstrøm i «Min elskede er en rose».

De tre siste årene har han vært ved Trøndelag Teater, hvor hans oppgaver har spent meget vidt, og hvor han har levert en rekke fine prestasjoner: fra Isak i Finn Carlings «Gitrene» til Brack i «Hedda Gabler», fra Gajev i «Kirsebærhaven» til Felix i «To ess og ingen dame».

GARD ØYEN - Kokken

er praktikant fra Statens Teaterskole. Tidligere har han jobbet et par år som inspisient i Fjernsynet. Mange vil ha sett ham på film, i hovedrollen i «Det største spillet».

peer gynt

Regi:	FINN KVALEM
Koreografi:	RIKKI SEPTIMUS
Korinstruksjon og replikkbehandling:	VIRAN WALLSTRÖM
Regiassistent:	ANNE GULLESTAD
Musikk:	ARNE NORDHEIM
Musikalsk innstudering:	SVERRE BERGH
Scenografi:	CHRISTIAN EGEMAR

Aase, en bondemanns enke:	<i>Anne Gullestad</i>
Peer Gynt, hennes sønn:	<i>Jon Eikemo</i>
Aslak, en smed:	<i>Nils Utsi</i>
Kjøgemesteren:	<i>Peter Bredal</i>
Brudgommen:	<i>Sigmund Sæverud</i>
Hans foreldre:	{ <i>Svend Svendsen</i>
	{ <i>Evy Hafsås</i>
Et par innflytterfolk:	{ <i>Berit Løberg</i>
	{ <i>Lars Gåsdal</i>
Solveig } deres døtre	<i>Live Hov</i>
Helga }	<i>Sissel Sannes</i>
Bonden på Hægstad:	<i>Pelle Christensen</i>
Ingrid, hans datter:	<i>Sidsel Ryen</i>
Tre seterjenter:	{ <i>Dobriła Ilic</i>
	{ <i>Hege Rohde</i>
	{ <i>Rhine Skaanes</i>
En grønnkledd kvinne:	<i>Anne Semmingsen</i>
Dovregubben:	<i>Magnus Tveit</i>
Et hofftroll:	<i>Frank Iversen</i>
En stemme i mørket, } Fugleskrik }	<i>Koret</i>

et dramatisk dikt av HENRIK IBSEN

En stygg unge:	<i>Merete Alfsen</i>
Kari, en husmannskone:	<i>Ann-Britt Langeland</i>
Master Cotton:	<i>Sigurd Werring</i>
Monsieur Ballon:	<i>Pelle Christensen</i>
Herr von Eberkopf:	<i>Arne Jacobsen</i>
Herr Trumpeterstråle:	<i>Per Lillo-Stenberg</i>
Soldater:	<i>Terje Kjær, Arvid Pettersen, Hans Chr. Sørensen</i>
En tyv:	<i>Frank Iversen</i>
En heler:	<i>Peter Bredal</i>
Anitra, en beduinerhøvdinges datter:	<i>Rhine Skaanes</i>
Begriffenfeldt, dr. phil., forstander for dårekomsten i Kairo:	<i>Lothar Lindtner</i>
Hussein, en østerlandsk minister:	<i>Svend Svendsen</i>
En norsk skipper:	<i>Pelle Christensen</i>
Båtsmannen:	<i>Peter Bredal</i>
Kokken:	<i>Gard Øyen</i>
En fremmed passasjer:	<i>Frank Iversen</i>
En lensmann:	<i>Arne Jacobsen</i>
En knappestøper:	<i>Johan Sverre</i>
En mager person:	<i>Sigurd Werring</i>
Kor og dansere:	<i>Sjur Agdestein, Merete Alfsen, Per Ivar Gjelseng, Marit Grønhaug, Dobrilla Ilic, Terje Kjær, Berit Løberg, Arvid Pettersen, Hans Chr. Sørensen, Aina Takle, Gard Øyen, Laila Aase.</i>
Ellers medvirker:	<i>Agda Wilberg Andersen, Sigvard Lepsøe, Arthur Moe, Carl Monsen, Johan Rekke, Halvor Sørsdal.</i>
Inspisient:	Lars Gåsdal
Scenemester:	Edwin Aarvik
Lysmester:	Willy Myklestad
Suffli:	Sissel Lillo-Stenberg

Première 7. oktober 1969.

Reaksjoner på «Peer Gynt»

Det følgende avsnittet er hentet fra Hans Heibergs Ibsen-portrett «... født til kunstner», som kom på Aschehoug i 1967. Her kommer Heiberg inn på reaksjonene etter utgivelsen av «Peer Gynt».

Så ble da Ibsen ferdig midt i oktober 1867, og fikk sendt manuskriptet til København gjennom trygge hender. Jeg skulle tro det var den dagen han hadde fått levert kolossen fra seg at han plutselig fikk tid til å skrive et langt og opplagt brev til stesvigermoren, Magdalene Thoresen... «Jeg begriper mangegange ikke hvorledes Du holder ud deroppe! Livet deroppe, saaledes som det nu staaer for mig har noget ubeskriveligt kjedende ved sig, det kjeder Aanden ud af ens Væsen, kjeder Dygtigheden ud af ens Vilje, det er det forbandede ved de smaa Forholde, at de gjør Sjælene smaa.»

Det er *forholdene* hjemme han hater, ikke Norge selv. Innenfor hatet går det en understrøm av hjemlengsel som i disse årene har fått fine lyriske uttrykk. Men «forholdene» så han på med en blanding av hat og forakt, ikke bare på grunn av all feigheten, lumpenheten, småligheten og hykleriet, men også fordi han selv så ofte hadde vært nødt til å spille stympereens nedverdiggende rolle i disse «forholdene». Han visste at også hans egen sjel hadde stått i fare for å bli liten... Nå ventet Ibsen med oppspilt forventning reaksjonen i Norden, og det var først og fremst hva den danske kritikken kom til å si han var spent på. Men den første reaksjonen kom i et brev fra Bjørnstjerne Bjørnson, som ikke hadde hatt stort til overs for «Brand», men som allerede 18. november 1867, fire dager etter at «Peer Gynt» var kommet, skrev et begeistret brev. «Kjæreste Ibsen! – Jeg er dig saa taknemmelig for «Peer Gynt» at jeg ikke erindrer mig nogen Bog, som i mine Forfatteraar har saaledes paa kaldt min Trang til at give varmt Haandtryk for det, jeg varmt har modtaget...»

«Jeg elsker den Troskab mod vore store Maal, fra Danskesagen til det mest ideale. Jeg elsker din Harme, jeg elsker det Mod den har udrustet. Jeg elsker din Styrke, jeg elsker din Uvorrenhed, ak, gjorde den ikke som Sjøsmag paa Kysten efter kvalm Luft i Syggeværelset, alle mine Tanker latterfyldte, daadslustne, hensynsløst sandfærdige, saa Lidet blev lidet, og

Erik Werenskiold :

«Den smilende Ibsen».

Stort til Glands og Lue over min Længsel. Jeg kunde give mig til at bande, som havde jeg for længe talt Fransk i en Salon, og trængte Norsk».

Og i «Norsk Folkeblad» skrev Bjørnson straks en begejstret anmeldelse, Dermed var Ibsen sikret at debatten var i full gang i Norge, og der visste han det kom til å bli spetakkel. Med desto større spenning ventet han på den unge Brandes, men aller mest på Clemens Petersen. Anmeldelsen kom i «Fædrelandet» 30. november, men den nådde ikke Ibsen før mer enn en uke senere. Det viser hvor nærtagende han ennå var under sin store selvbevissthet at han oppfattet denne anmeldelsen som et tilintetgjørende slag, et snikmord. Den var ikke det, men sterkt nedvurderende var den, Clemens Petersen hadde ikke skjønt stort av selve diktets mening og hensikt. Ibsen ble grepet av et fullkommen ustyrlig raseri, og det var den uskyldige Bjørnson han lot det gå ut over, i det mest illsinnte brev han noengang har skrevet. Han visste jo hvor nære venner Bjørnson og Petersen var og at Bjørnson var i København på denne tiden, så han mistenkte Bjørnson for å drive dobbeltspill:

«Rom den 9de December. 1867.

Kjære Bjørnson!

Hvad er det igrunden for Helvedesskab, som paa hvert eneste Punkt kommer og stiller sig imellem os? Det er som om den personlige Djævel kom og skyggede. Jeg har faaet dit Brev. Naar man skriver, som Du der skrev, saa er der ikke Svig i ens Mund. Der gives Ting som ikke lader sig eftergjøre. Jeg havde ogsaa skrevet et Svar fuldt ud af et taknemmeligt Hjerte, thi det er ikke Ros man kan takke for, men at være forstaaet, det gjør usigelig taknemmelig. Og nu har jeg ingen Brug for mit Svar, jeg har revet det istykker. For en Time siden læste jeg Hr. Clemens Petersens Anmeldelse i «Fædrelandet». Skal jeg *nu* besvare Dit Brev maa jeg begynde paa en anden Maade: jeg maa erkjende Modtagelsen af den ærede Skrivelse af den og den Dato med dertilhørende Kritik i nævnte Blad. — Hvis *jeg* var i Kjøbenhavn og der havde nogen, der stod mig saa nær, som Clemens Petersen staar Dig, saa havde jeg slaaet ham helseløs før jeg havde tilladt ham at begaa en slig tendentiøs Forbrydelse mod Sandhed og Ret...»

«Då reste sig

Den stora Gätan och ropade med fruktansvärd stämma: Er De gal, mand!»
(Engström-illustration til «En intervju med Ibsen».)

«Clemens Petersen har et stort Ansvar, thi Vorherre har sat ham til at varetage en stor Opgave. Tro ikke, at jeg er nogen blind, forfængelig Nar! Du kan tro jeg i mine stille Timer roder og sonderer og anatomerer ganske artigt i mine egne Indvolde, — og det paa de Punkter hvor det bider værst. — Min Bog er Poesi, og er den det ikke saa skal den blive det. Begrebet Poesi skal i vort Land, i Norge, komme at bøje sig efter Bogen. Der er intet stabilt i Begrebernes Verden. Skandinaverne i vort Aarhundrede er ikke Grækere. Han siger at den fremmede Passager er Begrebet Angst! Om jeg stod paa Retterstedet og kunde friet mit Liv ved den Forklaring, var den ikke faldet mig ind, jeg har aldrig tænkt derpaa, jeg smurte Scenen ind som en Caprice.» . . .

«Jeg er imidlertid glad ved den Forforurettelse som er tilføjet mig, der er en Guds Hjælp og Tilskikkelse deri, thi jeg føler mine Kræfter voxte ved Harmen. Skal det være Krig, saa la det være! Er jeg ikke Digter saa har jeg jo intet at tabe. Jeg skal forsøge det som Fotograf. Men Samtid deroppe, enkeltvis, Person for Person skal jeg tage for mig, som jeg har gjort det med Maalstræverne, jeg skal ikke spare Barnet i Moders Liv, ikke Tanken og Stemningen bag Ordet hos nogens Sjæl, der fortjener den Ære at tages med. —

Kjære Bjørnson, Du er en varm og velsignet Sjæl, som har skjænket mig mere af stort og herligt, end jeg nogensinde kan gjengjælde Dig, men der er noget i din Natur som let kan volde at din Lykke, og netop den, kan blive Dig en Forbandelse. Jeg har Rett til at sige Dig dette, thi jeg ved at jeg under Skorpen af Vrøvl og Svineri har været alvorlig i min Livsførelse. Ved du at jeg har for hele Livet trukket mig bort fra mine egne Forældre, fra min hele Slegt, fordi jeg ikke kunde blive staaende i et halvt Forstaaelsesforhold. Det er nok temmelig usammenhængende, hvad jeg her skriver sammen, men Summa Summarum er: Jeg vil ikke videre uddanne mine Anlæg for den Monradske Filosofi, kort sagt, jeg vil slett ikke følge gode Raad. Men en Ting vil jeg, selv om ydre og indre Magter driver mig til at rive Taget ned over Hovedet paa mig selv — jeg vil altid, — *saa sandt hjælpe mig Gud*, være og blive

Din trofaste og oprigtigt hengivne
Henrik Ibsen.»

Christiania Theater.

Torsdag den 24de Februar 1876, Kl. 7—11

opføres

(til de høiere Priser):

(for første Gang)

Peer Gynt,

et dramatisk Digt i 5 Akter af Henrik Ibsen, Musikken af Edvard Grieg.

Personerne:

Nase, en Bondemands Enke	Hr. Porelius.
Peer Gynt, hendes Son	Hr. Klausen.
To Hærringer	Fru Ursin, — Hr. Rasmussen.
Aksel, en Smed	Hr. Rasmundsen.
Bjullepegelster, Spillemand, Gutter og Jenter. Bønder og Bønderkønlere.	
Kjøgemesteren	Hr. Rasmussen.
Indflytterføllet	Hr. Bucher, — Hef. Klausen.
Solveig og lille Helga, deres Døtre	Hr. Neelsen, — — —
Bonden paa Højslad	Hr. Reimers.
Angred, hans Datter	Fru Well.
Brudgommen og hans Forældre	Hr. Selmer, Hr. Nielsen; Fru Siebelhaus.
Tre Sæterjenter	Fru Døve, Hef. Wiise, Hef. Ehn.
En grønlædt Kvinde	Fru Wolf.
Dovregrubben	Hr. Bruun.
Et Høstrolv	" Bucher.
Nere Høstrolv, Dovregubbens Slægtninge, Trokjemøner og Trokjenget. Lømtgubber, Nisser, Højsfell, Høe o. s. v.	
En sng Unge	— — —
Ravi, en Husmandskone	Fru Ursin.
En Tyv og en Hæler	DHer. S. Bruun og Rasmundsen.
Alitra, en Beduinsholdings Datter	Hr. Klausen.
Slavinder, danske Madriger.	
Begriffenfeldt, Professor, Dr. phil., Forstander for Daareksisten i Kairo	Hr. Reimers.
Huhji, en Waakstræder fra Malebarkysten	" Bucher.
Husein, en østerlandsk Minister	" Hamner.
En Jellah	" S. Bruun.
Nere Daarekslemmer samt deres Begleiter.	
En norsk Skipper og hans Mandsskab	DHer. Gundersen, Nielsen, Rasmundsen, Rasmussen, Lund.
En Skibstot	Hr. Selmer.
En fremmed Passager }	Hr. Naahsen.
En Knappesløder }	
En mager Person }	
En Venemænd og Almue. Kæster.	

Handlingen foregaar dels i Gudbranddalen og paa Højsjeldene deromkring, dels i Østene Sahara, i Daareksisten i Kairo, paa Havet o. s. v.

Syngemødt: Fru Rasmundsen; Hr. Abelsfød.

Billetspriserne ere:

	(de lavere Priser)	(de høiere Priser)
Parquet	72 β	96 β
2de Parquet	60	84
1ste Logerad:		
No. 1, 8, C, A. og H.	72	96
No. 2, til 7, og C, B, til G.	60	84
2den Logerad	36	48
3die Logerad:		
No. 1, 2, og C, A.	24	24
No. 3, 4, C, B, og G.	18	18
No. 5, 6, C, D, og E.	12	12
Porter	36	48

Billetter erhøldes:

Om Aftendagene:
I Theaters Billetkontor: Fra Kl. 8—10 Formiddag til Overveid af 24 β pr. Billet til 1ste Logerad og 1ste Logerad; 12 β til 2de Parquet, Portere og 2den Logerad, og 6 β til 3die Logerad. Fra Kl. 5 Efterm. til de ordnede Billet.
I Ole Wifens Musikhandel (Aftersønden Kl. 28, anden Gaard fra Karl Johans Gade) fra Kl. 11 Form. til Kl. 3 Efterm. til de ordnede Billet.

Om Som- og Helligdagene:
I Theaters Billetkontor: Til Overveid fra Kl. 8—10 Form., og til de ordnede Billet fra Kl. 12—2 Efterm. og fra Kl. 5 Efterm.

Til enhver Forestilling kan deruden Billetter til de sædvanlige Overveider tegnes Sagen formid i Ole Wifens Musikhandel. Til Forestilling Sagen eller Som- og Helligdagene kunne saadanne Billetter tegnes Sveddene formid.

Billetterne gælde kun til den Forestilling, hvortil de ere best. Indgangen adnes Kl. 6 1/2.

Christiania
Theaters
plakat til
uropsførelsen
i 1876.

sagt om «Peer Gynt»

Sofie Parelus som Mor Aase og Henrik Klausen som Peer i førsteopførelsen på Christiania Theater 1876.

Hvis den franske Romantiks gamle, smukke Regel: «Det Hæslige er det Skjønne» virkelig holdt Stik, da vilde «Peer Gynt» være et Skjønhedsværk, men hvis denne Regel er en Smule tvivlsom, saa er Ibsens nye Arbeide totalt forfeilet. At det er *totalt* forfeilet vil naturligvis ikke sige, at det er mislykket i alle eller endog i de fleste Enkeltheder; hermed skal paa ingen Maade være benægtet, at «Peer Gynt» deels indeholder store Skjønheder, deels siger os Alle og Nordmændene især nogle store Sandheder; men Skjønheder og Sandheder ere langt mindre værd end Skjønhed og Sandhed i Enkelttal, og Ibsens Digt er hverken skjønt eller sandt; Menneskeforagten og Selvhadet, hvorpaa det er opført, er en daarlig Grund at bygge poetiske Værker paa. Hvilken uskjøn og forvrængende Livsbe-
tragning er dog ikke Ibsens, hvilken malurtblandet Glæde kan han dog ikke finde i saaledes at besudle Menneskenaturen! Denne Bestræbelse maa dog nu engang have løbet Linen ud. Det maa nu være nok og have en Ende.

Georg Brandes i Tillæg til Dagbladet,
København 16. desember 1868).

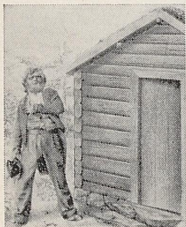
Camilla Collett om Solveig:

«Vi vender os uvillig bort fra denne rynkede, forgremmede Trofasthed, der har siddet med Hænderne i Kors stirrende paa en Plet, og ventet paa — Peer Gynt, den gamle Peer Gynt — Egoismen i sin Affældighed, naar den, gaaet træt i sin Umættelighed, endelig raver hjemover».

Fra de Stummes Leir, 1877.)

«Peer Gynt» er et «dramatisk digt». Derimod er det fejlagtigt at opfatte det som drama. Som sådant vilde det mangle endog de første betingelser for at kunne anerkjendes. Der er for det første ingen egentlig handling. Dette ligger jo allerede deri, at helten netop skal fremstilles som den *dådløse*, fejge drømmer, der mangler al kraft til at ville og handle. Som følge af dette kan der heller ikke blive tale om nogen dramatisk enhed.

Arne Garborg i Aftenbladet, Christiania,
januar 1876, like før Christiania Theaters
uopførelse av stykket.

hva spilles på de andre teatrene

Bjørnstjerne Bjørnson: «*Naar den ny vin blomstrer*.
Regi: *Knut M. Hansson*.

NATIONAL-
THEATRET
Hovedscenen

Henrik Ibsen: «*Bygmester Solness*».
Regi: *Arild Brinchmann*.

Klaus Rifbjerg: «*Voks*». Regi: *Merete Skavlan*.

Jens Bjørneboe: «*Semmelweis*». Regi: *Magne Bleness*.

Ann Jellicoe: «*Det store smellet*». Regi: *Jan Bull*.

Amfiscenen

Edward Hagopian: «*Takk for at De kom, Mr. Pyke*».
Regi: *Stein Winge*.

August Strindberg: «*Til Damaskus*».
Regi: *Tormod Skagestad*.

DET NORSKE
TEATRET

Stanislaw Wyspianski: «*Forbanninga*».
Regi: *Henryk Tomaszewski*.

Kent Andersson/Bengt Bratt: «*Heimen*».
Regi: *Elisabeth Bang*.

Jack Popplewell: «*Skulle det dukke opp flere lik er det bare å ringe*». Regi: *Jon Lennart Mjøen*.

OSLO NYE
TEATER

Roger Vitrac: «*Victor*». Regi: *Jacques Rosner*.

Masteroff/Ebb/Kander: «*Cabaret*». Regi: *Vera Zorina*.

Ludvig Holberg: «*Henrik og Pernille*».
Regi: *Karen Randers-Pehrson*.

TRØNDELAG
TEATER

Roger Vitrac: «*Victor*». Regi: *Ellen Isefiær*.

Hovedscenen

Ann Jellicoe: «*Det store smellet*». Regi: *Stein Winge*.

Teaterloftet

Alan Paton: «*Gråt mitt elskede land*».
Regi: *Aloysius Valente*.

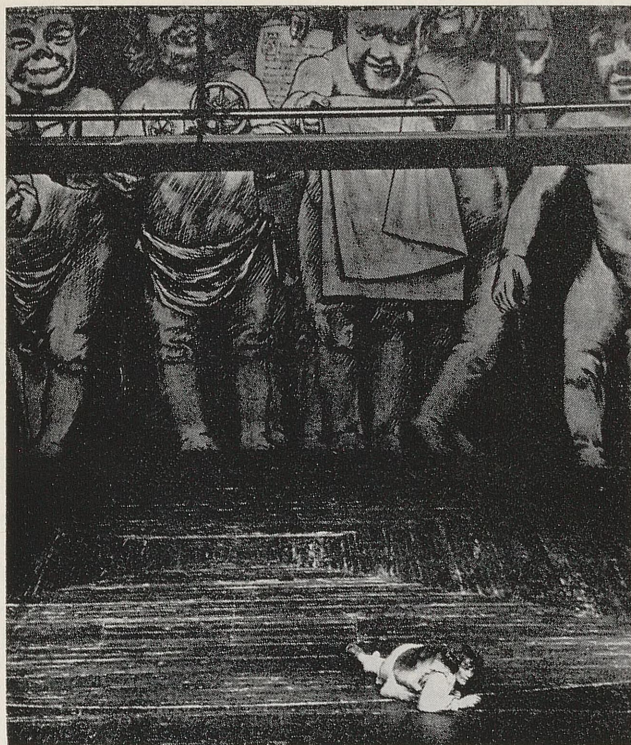
ROGALAND
TEATER

«Peer Gynt» hittil trykt i 509 155 eksemplarer.

Stykket ble første gang spilt på Christiania Theater 24. februar 1876 og ble straks en stor suksess. Ibsen skrev imidlertid så sent som i 1881 i et brev at han slett ikke kunne tro at oversetteren eller forleggeren gjorde noen god forretning ved å utgi «Peer Gynt» i Tyskland. «Peer Gynt er jo slett ikke beregnet på at opføres» skrev han. Likevel lyktes det i 1886 Dagmar-teatret i København å spille «Peer Gynt», i 1892 ble stykket spilt i Göteborg, i 1895 i Stockholm, i 1896 i Paris, og dermed begynte det sin seiersgang verden over. I vårt århundre har «Peer Gynt» stadig vært å finne på tyske scener, og både i Europa og i Amerika har det oppnådd en mengde oppførelser og overalt vært regnet som et sikkert kassestykke. Det er helt karakteristisk for «Peer Gynt»s popularitet at det i USA ikke bare er produsert en «Peer Gynt»-film, men til og med skrevet en «Peer Gynt»-roman på grunnlag av filmen («The Novel of the Film»), hvor Peers kjærlighetseventyr og diverse andre opplevelser i Amerika inntar en meget bred plass. «Peer Gynt» har til og med oppnådd å bli opera, tonesatt av den tyske komponisten Werner Egk, og for noen år siden uroppførte London Festival Ballet en ballett bygget over stykket.

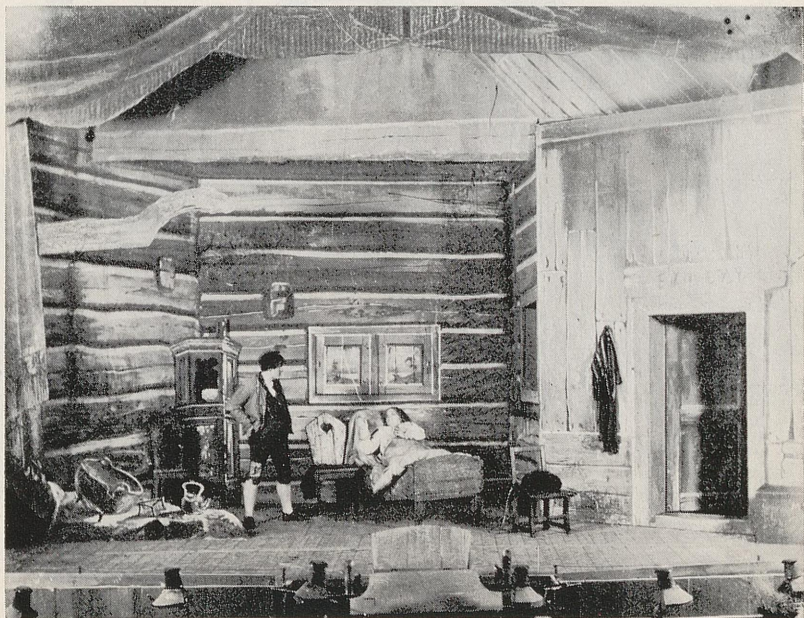
Hans Albers som Peer i en filmversjon fra 1935.

*Fra en moderne
»Peer Gynt«-
forestilling:
Bremen Stadtthe-
aters oppsetning
høsten 1968, med
Michael König
som Peer i Kurt
Hübners regi og
med scenografi av
Wilfried Minks.*

*Fra uroppførelsen av «Peer Gynt» på Christiania Theater i 1876. Sofie Parielius som
Mor Aase og Henrik Klausen som Peer.*

KA SA EG...

*Eg vet ikkje kor eg har deg svoger. Men en ting vet eg -
pengene har eg i Bergens Kreditbank.
Og der får eg lån.*

Bergens Kreditbank AS

IKKE STØRST - MEN EFFEKTIV

neste forestilling: den glade enke

Dermed skulle det meste være sagt. Få eller ingen operetter eller musicals har oppnådd en slik enorm popularitet som «Enken», og selv ikke en «Spillemann på taket» kan vel håpe på en slik gjennomslagskraft for generasjon etter generasjon som denne gamle wieneroperetten har hatt.

Vi har rollebesatt «Enken» med mange unge mennesker, dels fordi vi mener svært mange av personene i operetten *er* unge, dels fordi dette er krefter som kan synge. Som Hanna Glavari får vi nyte Sidsel Ryen, især velkjent for vårt publikum fra TV-skjermen og et ettertraktet vilt for dags- og ukepressejournalister. Danilo vil bli gjort av Knut Risan, som for dette formål er utlånt fra Nationaltheatret, og som Valencienne vil vi treffe Tone Ringen, en uhyre begavet og sjarmerende ung dame som nettopp er uteksaminert ved Operaskolen.

Regissør og koreograf for forestillingen blir Aloysius Valente som trygt kan sies å være «Den glade enke»-spesialist. Han har med meget stort hell satt opp «Enken» flere steder, både i Sverige og her til lands. Dette blir femte gang. Den musikalske ledelsen blir ved Sverre Bergh, og dekoren tar Per Fjeld hånd om. Premiere 28. november.

Enken — Sidsel Ryen med sin «Tingeling».

lille scene: alice i underverdenen

På Lille Scene presenterer vi i oktober en norsk urpremiere og dramatiker-debut: Klaus Hagerups «Alice i underverdenen» med musikk av Sverre Bergh og i Sven Hennings regi.

Den underverden vi møter i Klaus Hagerups stykke, er vår egen verden, slik vi alle kjenner den gjennom reklame og propaganda, gjennomsyret som den er av hårspray og deodorant og kravet om å være som de andre. Utgangspunktet for stykket er hentet fra «Alice in Wonderland», og enkelt av figurene er de samme som i eventyret, men dette er bare et utgangspunkt. «Alice i underverdenen» griper direkte fatt i våre dagers reklameverden og vårt eget velferdssamfunn. Det kunne — sier forfatteren — i og for seg like gjerne hett «Alice i Disneyland».

Vi er i dette stykket vitne til hvordan et ganske alminnelig lite menneske, Alice, kan umenneskelig gjøres gjennom den propagandamessige hjernevasken som drives av det reklamemarerittet som omgir oss alle til daglig. Reklame i stedet for opplysning gjør mennesket mer og mer forvirret, og man mister mer og mer sin evne til å velge, fordi «Disneyland» velger for en. Alice blir rett for øynene på oss forvandlet til et medlem av underverdenen og blir mer og mer til en bruksgjenstand i underverdenens interesse. Mye av underverdenens filosofi er oppsummert i en av sangene i stykket:

Av Revlon er du kommet
Til Dubarry skal du bli
Max Factor er en bøddel
I Mirabelles slakteri
Liz Arden er en engel
Nina Ricci er en gud
Hos Margarete Astor
Får du avlat for din hud

Den spennende forestillingen er smekkefull med sangnumre, og den boltrer seg i bruk av masker og mikrofoner og stereofoni. Alice spilles av Helle Ottesen, Dronningen av Randi Lindtner Næss, Den gale haren av Norma Balean, Hattemakeren av Karin Hox, Katten av Eli Lindtner, Kaninen av Bjørn Sothberg og Den forlorne skilpadda av Ulf Borge, som samtidig har ansvaret for scenografien.

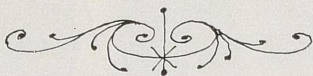
Fra «Alice i underverdenen»

«The Animals»

Fra venstre : Norma Balean, Karin Hox, Eli Lindtner og Bjørn Sothberg.

"LIVET ER MERKVERDIG-
HVIS MAN NEKTER Å
GODTA ANNET ENN DET
BESTE, SÅ HENDER DET
OFTE AT MAN FÅR DET."
W. Somerset Maugham.

Atlas Copco

leverte trykkluftanlegg og trykkluftverktøy til D.N.S.
mars 1968

PEER GYNT

FORELIGGER I TRE UTGAVER

Alminnelig utgave, heft. kr. 5,05 innb. kr. 11,00
I Hjemmenes boksamling, heft. kr. 5,20 innb. 9,40
Skoleutgave, kr. 9,60

Dessuten kan De nå få Peer Gynt på *originalsproget*.
Utkommet som tekstutgave i serien Gyldendals Studie-
fakler.

Innledning og kommentar ved Otto Hageberg
Kr. 17,50

Andre aktuelle bøker:

OMKRING PEER GYNT

En antologi ved Otto Hageberg
En Fakkell-bok, kr. 13,50

HENRIK IBSENS PEER GYNT

Av Daniel Haakonsen
Kr. 39,50

Bøkene får De i bokhandelen!

GYLDENDAL

Bjørn Bjørnson som Peer Gynt.

INNHold

Peer Gynt anno 1969	2
Finn Kvalem – Viran Wallström.....	5
Arne Nordheim – Rikki Septimus.....	6
Grieg – eller ikke.....	8
«Peer Gynt» på DNS 1896 og 1903.....	10
Nye ansikter	14
Rolleliste	16
Fra Hans Heiberg: «... født til kunstner».....	18
Sagt om «Peer Gynt».....	22
«Peer Gynt» i forskjellige utgaver.....	24
Neste forestilling på Hovedscenen.....	27
«Alice i underverdenen» på Lille Scene.....	28

sparode

min autograf

former hele min hverdag

gir meg status og rang

åpner dører

løfter hatter

bøyer hoder

bringer meg SAS og SAFE til

Rhodos Egypt og Madras

min autograf min egen

slår latterdøren

opp for regningsbudene

skredder og tannlege

skylder meg penger

Kennedy-runder

devaluering

diskontoforhøyelser

inflasjonen og den røde strek

letter mine depresjoner —

studerer mine barn?

angår min kones pels meg?

jeg - en sparist?

hus og lys

brød og brensel

bil og bensin

kjøres med et smil på konto

min autograf min egen

plaserer konen titt på fanget

barna rundt halsen

svigermor på nakken

selgere på døren

til meg

en sparist

en enevoldshersker

sparkonge med kronen stabil

sjekken mitt våpen

banken min festning

Bergens Privatbank

10g161492

